

Tina Esih | OŠ Ob Dravinji Slovenske Konjice

Literarno-turistično- zgodovinska pot po Minattijevih stopinjah

A Literary and Tourist Historical
Path Following in *Minatti's Footsteps*

Izvleček

Ključne besede:
literarno-turistično-
zgodovinska pot, Ivan Minatti,
Lojzka Špacapan,
Katarina Minatti, poezija,
Slovenske Konjice

Članek predstavlja literarno-turistično-zgodovinsko pot, posvečeno slovenskemu pesniku in prevajalcu Ivanu Minattiju. Obiskovalca oziroma bolje rečeno sprehajalca popelje do Minattijeve rojstne hiše, hiše njegovega otroštva, očetove geodetske pisarne in drugih ključnih točk tako Ivanovega otroštva in rosnih let, ki jih je preživel v Slovenskih Konjicah, kot tudi življenjskih prelomnic in ljudi, ki so slednje spremljali. Navajanje dejstev je obogateno z branjem poezije, pod katero so se podpisali trije člani Minattijeve družine – Ivan, njegova žena Lojzka Špacapan in njuna hči Katarina. Pot Po Minattijevih stopinjah pa ni primerna zgolj za ljubitelje poezije. Kot primer dobre prakse, uporaben za snovanje kulturnih dni in ekskurzij, se je izkazala med skupinami osnovno- in srednješolcev, ki se v skladu z učnim načrtom z delom pesnika srečujejo že od 6. razreda dalje.

Abstract

Keywords:
literary and tourist historical
path, Ivan Minatti, Lojzka
Špacapan, Katarina Minatti,
poetry, Slovenske Konjice

The article follows the literary and tourist historical path dedicated to Slovenian poet and translator Ivan Minatti. The visitor, or better yet, the walker is led from Minatti's childhood home to his father's geodetics office and other key places from his early and childhood years in Slovenske Konjice, learning about the milestones and people who played a role in his life. These facts are further enriched by reading the poetry by three members of the Minatti family – Ivan, his wife Lojzka Špacapan and their daughter Katarina. While the path that follows in Minatti's footsteps will appeal to poetry lovers, it was also successfully applied as a good practice example to organise cultural days and school trips for primary and secondary school students who are learning about the poet's works according to the school curriculum since the sixth grade.

zaimsek
vrste besedil

poved
I 45

poudarek

intonaci
pri
sv
meta

1 Uvod

V središču Dravinjske doline, obdane z vinorodnimi griči, rodovitnimi polji in zelenimi travniki, je mesto Slovenke Konjice, ki ima več kot osemstoletno bogato zgodovino, njegovo izročilo preteklosti pa v sebi nosi vse: nepozabna in enkratna doživetja, vesele in žalostne zgodbe ter bogato kulturno in naravno dediščino. Ta majhen delček Slovenije, ki danes sicer šteje malce več kot 5000 prebivalcev, je bil leta 1924 z Zrečami na eni in s Poljčanami na drugi strani povezan z ozkotirno železnico, ves cestni promet med Mariborom in Celjem/Ljubljano pa je potekal skozi konjiški Stari trg. Mesto, katerega župan je tedaj bil notar Rado Jereb, je imelo svoje Okrajno sodišče, v hiši na naslovu Stari trg 41 (današnja dvorana Konjičanka) se je nahajal Katoliški dom, ustanovljen kot odgovor Narodnemu domu (tekmovanje med Orli in Sokoli), dvorec Trebnik je bil v lasti slavne družine Windischgrätz, poleg vsega naštetega je bil to tudi čas vzpona znamenite Tovarne usnja Lavrič. Omenjeno leto pa velja v povezavi s Slovenskimi Konjicami – znanimi tudi pod nazivom »mesto cvetja in vina« – izpostaviti še zaradi ene pomembne stvari, namreč 22. marca 1924 se je v stanovanju nad tamkajšnjo pošto¹ rodil slovenski pesnik in prevajalec Ivan Minatti. Na svet je prijoval natanko en dan po prvem pomladnem dnevu in morda pa je prav to razlog, da je svoj /.../ mir, uteho, zatočišče in polnost, tisto najvišje, kar lahko človek doseže /.../ (Lesničar – Pučko 2019), našel v naravi in nenazadnje tudi sami pomladi.

2 Minatti v osnovni šoli

Nesporno je dejstvo, da je Minatti postal in do današnjega dne tudi ostal eden najpomembnejših in najznačilnejših pesnikov prvega poveljnega rodu ter tipični predstavnik poveljnega intimizma. Kot velikega poeta, razpetega med upanjem in resignacijo, voljo in brezupom ter nemočjo in vitalizmom, ga spoznavajo že osnovnošolci, vendar pa so jim pesmi, ki jih prevevajo negotovost, samota, tesnoba, poraženost in dvom na eni ter ravnotežje, notranja zlitost in trdnost na drugi strani, težko razumljive. Posledično Minattijevih besed ne ponotranjijo – občutki, ki jih pesnik bralcu predaja skozi verze, se mladih src ne dotaknejo, lahko bi celo rekli, da so zanje povsem mimobežni. Da bi učencem vsaj nekoliko približala pesnika in njegovo delo, sem v letu 2019 zasnovala t. i. literarno-turistično-zgodovinsko pot z naslovom Po Minattijevih stopinjah. Kasneje, ko je bila pot dokončana, se je sicer izkazalo, da je njena uporabnost pravzaprav univerzalna, saj se po njej sprehajajo tako osnovno- kot srednješolci, ljubitelji

poezije, vedoželjni turisti, upokojeni sprehajalci in naključni obiskovalci. Ne glede na to bi svoje delo opredelila predvsem kot primer dobre prakse – učenje tako slovenščine kot zgodovine na prostem – kar se je še posebej v današnjih »korona časih« izkazalo za zelo dobrodošlo.

3 Pot po Minattijevih stopinjah

3.1 Ideja in snovanje

15. marca 2019 je na Filozofski fakulteti v Ljubljani v okviru programov profesionalnega usposabljanja potekal seminar stalnega strokovnega spopolnjevanja za profesorje slovenščine z naslovom Slovenska in evropska literarna in ljudska dediščina v tretjem triletnem in v gimnaziji. V okviru tega nas je izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič z ZRC SAZU popeljala na teren in nam predstavila Baladno pot po Ljubljani. Ob navdušenju nad sprehajanjem po baladnih postajah, kjer se obiskovalec ustavi in prisluhne branju balad, me je prešinila misel, da bi podobno pot lahko imeli tudi v Slovenskih Konjicah, vendar se nisem mogla odločiti, komu bi jo posvetili. Kolegica Valentina Volavšek, ki je v istem trenutku delila mojo idejo, je brez pomisleka izustila ime človeka, na katerega so Konjičani izjemno ponosni in se, četudi je ta tako imenovani »intimistični pesnik človeške odtujenosti« v mestu prebil le kratkih 5 let, zelo radi pohvalijo z nazivom Minattijevega rojstnega kraja. Ivan je tukaj prejel tudi naziv častnega občana, še danes pa pred časopisno in radijsko hišo »sedi« njegov kip. Dilema je bila torej razrešena in kmalu po vrnitvi iz Ljubljane sem pričela z delom, ki je vključevalo prebiranje avtorjevih pesniških zbirk, izbiranje pesmi, ki bi jih ob sprehajanju po poti lahko brali, študiranje člankov, recenzij in spremnih besed ter nenazadnje navezavo stika z gospema Lojzko Špacapan in Katarino Minatti. Ob koncu delovnega poletja je nastal osnutek »sprehoda« skozi mesto, ki danes vključuje postanke na 10 za zgodovino mesta in hkrati življenjsko zgodbo Ivana Minattija ključnih točkah. Vsaka od njih obiskovalcu na nevsihljiv način poda dejstva o nastanku mesta in njegovi preteklosti, kipih, zgradbah oziroma ustanovah, obenem izvedo vse o pesniku ter nenazadnje skozi branje poezije prisluhnejo tako njegovim besedam kot tudi besedam njegove žene Lojzke Špacapan in hčere Katarine Minatti. Sama pot je kot kakovosten izdelek sicer bila prepoznana s strani Turistično-informacijskega centra Slovenske Konjice, ki je o njej pripravil zloženko, kot avtorica pa sem zanj (in za drugo udejstvovanje) prejela tudi najvišje občinsko priznanje s področja kulture.

¹ O hiši svojega rojstva je Minatti sam pripovedoval ženi, Lojzki Špacapan, in hčeri, Katarini Minatti. Žal pisnih dokazov o tem nismo uspeli najti (op. a.).

Sliki 1 in 2: Zloženka za obiskovalce poti.

Vir: <https://tic.konjice.si/index.php/turisticne-zanimivosti/lorem-ipsam-ii/2013-03-05-12-38-58/po-minattijevih-stopinjah> (7. 10. 2021).

3.2 Ključne postaje literarne poti

Če za trenutek pustimo ob strani zgodovinsko plat poti in se posvetimo samo literarnemu delu, je treba najprej pojasniti,

da v vseh pesniških zbirkah, pod katere se je podpisal Minatti, nisem zasledila niti ene pesmi, posvečene Slovenskim Konjicam.² Prvemu branju in prečesavanju avtorjevih del je tako sledilo ponovno iskanje, v katerem sem se osredotočila na vsebino verzov, ki bi jo bilo mogoče »pripeti« na dejstva iz Minattijevega življenja. Pesmi, ki so vključene v končni izdelek, torej vsebinsko sovpadajo s temo, ki jo vodnik sprehajalcem predstavi na določeni točki. V nadaljevanju predstavljamo nekatere izmed slednjih.

3.2.1 Avtobusno postajališče

Ko obiskovalec pride v mesto, se največkrat znajde na avtobusni postaji, kamor sem iz čisto logističnih razlogov postavila uvod v samo pot. Vodnik tukaj sprejme svoje poslušalce, jih pozdravi, čisto na kratko povzame nekaj dejstev o kraju in navzoče povabi na sprehod Po Minattijevih stopinjah.

3.2.2 Mestni trg in kip Ženska na konju

V središču Mestnega trga, kjer pred Domom kulture stoji kip priznanega akademskega kiparja Vasilija Četkovića – Vaska, imenovan Ženska na konju, obiskovalci najprej izve-

² Prvotna ideja, ki sem jo želela uresničiti, je bila sestaviti pot, ki bi vključevala zgolj pesmi o Slovenskih Konjicah oziroma tiste, ki se dogajajo v Minattijevem rojstnem mestu.

do, od kod sploh ime Konjice, nato pa se v mislih preselijo v leto 1924. Vodnik izgled mesta v prvi polovici 20. stoletja oriše z besedami, za vizualizacijo pa poskrbi najstarejši del Slovenskih Konjic, ki se sicer v virih prvič omenja že v daljnem 12. stoletju (Boldin 2016, 24). Ob prečkanju mostu čez reko Dravinjo, ki končuje Mestni in začena Stari trg, obiskovalci prisluhnejo pesmi Katarine Minatti, ki služi kot napoved osrednje teme poti, saj poslušalce popelje v čas zgodnje pomladi, ki je hkrati bil tudi čas Minattijevega rojstva.

3.2.3 Minattijeva rojstna hiša in hiša, kjer je preživel otroštvo

Domnevno naj bi se Ivan Minatti rodil v stavbi, kjer je leta 1924 svoje prostore imela pošta. Poleg konjušnice, velike dvorane, namenjene sprejemanju pošilk in hrambi težjih paketov, ter prostora, kjer so hranili pisma, sta bili v 1. nadstropju hiše na naslovu Stari trg 9 še dve stanovanji. Eno je bilo rezervirano za glavnega poštarja oziroma upravnika pošte, drugo se je oddajalo v najem. Prav v tem drugem stanovanju naj bi mati Anica povila sina Ivana, ki je nato svoje otroštvo preživel v hiši, ki je še danes na naslovu Celjska cesta 10. To je naslednja ključna točka poti, kamor vodnik popelje obiskovalce. Ob obisku mesta je tudi Minatti nekoč postal pred omenjeno hišo in se spominjal, kako se je na vrtu za njo igral in od tam opazoval belo hišo sredi škalskega griča. Če bi odstranili drevje, bi se isti razgled, ki so ga pred toliko leti zrle Minattijeve oči, pred nami razprostrl še dandanes. Ivan pa svojega prostega časa ni preživel samo na vrtu – zelo rad je zahajal tudi v očetovo pisarno.

3.2.4 Geodetska pisarna

Vilko Minatti je bil po poklicu geodet in je svoje delo opravljal v pritličju hiše nasproti cerkve sv. Jurija, kjer je na naslovu Stari trg 39 a, nekdanj v lasti šivilje Julijane Lebič, bila in še vedno je geodetska pisarna Slovenske Konjice. Minattijev oče je sina večkrat pripeljal v svojo pisarno. Ivan je v takih trenutkih najraje splezal na okensko polico in skozi okno opazoval cerkev in zvonik, nad katerim se je razprostiralo široko nebo, po njem pa so hiteli oblaki. Zaradi njihovega gibanja je po nekajminutnem zrenju dobil občutek, da se premika vse, tudi zvonik, ki bo vsak čas zgrmel nanje in ga pokopal pod sabo. Ker so na tem mestu na nek način v ospredju oblaki in ker je tudi Minattijeva žena, Lojzka Špacapan, to doživljala na poseben, čisto svoj način, vodnik svojim poslušalcem na tem mestu prebere njeno pesem Oblak in jaz³.

3.2.5 Minattijeva kava

Obiskovalci se izpred cerkve odpravijo nazaj na konjiški Stari trg. Krajši postanek je predviden pred vrati občinske zgradbe – na mestu, kjer so se leta 1515 zbrali uporni kmetje in se pridružili vseslovenskemu kmečkemu upor – , nato pa sprehajalci po Minattijevi poti, udobno nameščeni na terasi pred kavarno Tattenbach, sproščeno občudujejo idilo starega dela mestnega jedra, ki je prečudovit v vsakem letnem času. Vodnik ob čakanju na t. i. Minattijevo kavo prebere pesem Katarine Minatti, ter opozori na Florjanov spomenik oziroma kužno znamenje in potoček⁴, ki sta v neposredni bližini. Svojim poslušalcem med drugim pojasni tudi, da je kava, ki jo bodo popili, prav posebna, postrežena na izvirnem način – slastne požirke namreč spremljajo verzi bodisi kakšne od Minattijevih pesmi bodisi aktualne zmagovalke pesniškega natečaja za Minattijevo pesem leta, ki ga vsako leto razpisujeta Radio Rogla in lokalni časopis Novice.

3.2.6 Fontana za dve ptici – Spomenik svobode

Preden je pot sklenjena, vodnik naredi postanek še ob Fontani za dve ptici, imenovani tudi Spomenik svobode. V njem je akademski kipar Franc Purg je upodobil 2 ptici – majhno in veliko. Manjšo ptico, ki je simbol svobode, hrani odrasla ptica – mati, ki ima zlomljeno perut, kar simbolizira boj, revolucijo in izkušnje. Ker je s temi pojmi bil tesno povezan tudi Minatti, se na tem mestu posvetimo predvsem letu 1944, ko se je dvajsetletni Ivan pridružil partizanom ter postal četni in bataljonski komisar. S to potezo je bil prikrajšan za brezskrbno mladost, vesela dijaška in študentska leta ter naravno dozorevanje v moža, svoja izkustva pa je hkrati obogatil s spoznanji o življenju in smrti, svobodi, boju zanj. Doživljal je bolečino, solze in kri, po drugi strani pa neizmerno upanje, vero v človeka, srditost upora in zanos zmagoslavja. Svoja občutja utrujenosti, samote, tesnobe in predvsem domotožja po domu, dekletu in miru je prelil v poezijo, združeno v njegovi prvi pesniški zbirki, ki nosi pomenljiv naslov S poti. Pesmi Pohod in Premišljevanje, ki sta del omenjene zbirke, sta samo dve od petih, ki jih vodnik obiskovalcem prebere na tem mestu, Minattiju kot liriku ob bok pa postavi tako ženo kot hčer, ki sta se prav tako uveljavili kot pesnici. Ivan je leta 2010 v intervjuju za časnik Dnevnik dejal: /.../ edino sin ni pesnik, ta je edini pameten!«, Lojzka pa je tem besedam dodala: »Mislim, da je v taki pesniški družini vse skupaj tako zagonetno, da nam življenje lahko rešuje samo še poezija.« (Lesničar – Pučko 2019).

³ Pesem je iz zbirke Spletam gnezdo za ptice.

⁴ Potok, ki ga domačini sicer poznajo pod imeni Ribnica, Zmajeva slina in Gospodična, deli trg natanko na dve enaki polovici, v njem pa naj bi se nekoč, nehote, okopal tudi Minatti, ko je še kot mlad deček padel vanj (ustni vir: Heda Vidmar Šalomon).

3.2.7 Minattijev kip

»Pesnik občutij srca in tišine« se je poslovil v 89. letu starosti, 9. junija 2012. In četudi je bil njegov glas tih in nežen, danes glasno odmeva v srcih številnih ljudi, ki se lahko poistovetijo z občutji njegove poezije (Komelj 2019). V Slovenskih Konjicah so mu 22. marca 2015 postavili bronasti kip, ki je nastal izpod spretnih rok akademske kiparke Katje Majer in kmalu postal priljubljena točka za posedanje, pogovarjanje s pesnikom, branje poezije. Poleg slednjega pa je v hiši časopisa Novice in Radio Rogla tudi po Minattiju imenovana »knjigobežnica«, kjer se lahko vsak mimoidoči ustavi, pobrska po knjigah, izbrano (brezplačno) odnese s sabo domov ter tudi prinese kakšno svojo, ki je ne potrebuje več, ter tako z drugimi ljudmi deli dobre zgodbe. Kip in knjigobežnica sta zadnji točki na poti Po Minattijevih stopinjah, vodnik pa se od obiskovalcev poslovil z verjetno najbolj znano Minattijevo pesmijo Nekoga moraš imeti rad, ki je postala njegov razpoznavni znak – z njo je pesnik namreč »protestiral« proti izgubi bližine med ljudmi.

4 Pot po Minattijevih stopinjah kot primer dobre prakse za izvedbo kulturnega dne

V septembru in oktobru 2020 smo na naši šoli izvedli športno-kulturni dan, ki je ob plesnih delavnicah postregel še s »peš-ekskurzijo« po domačem mestu. V posameznih dnevih so se je udeležili vsi učenci od 6. do 9. razreda. Vodnica Nina Buh, ki je pot Po Minattijevih stopinjah vključila v svojo redno ponudbo, je vsebine prilagodila starosti otrok, prav tako je sproti prilagajala časovni okvir, njena razlaga pa je ves čas zahtevala »feedback« učencev – rečemo lahko torej, da je šlo in vsakič znova gre za vse prej kot klasično

Sliki 3: Utrinek z vodenja Po Minattijevih stopinjah (osnovnošolci in vodnica Nina Buh)

turistično vodenje. Učenci so zadevo dobro sprejeli. Izkazalo se je, da o svojem kraju ne vedo ravno veliko, so pa svoje znanje in vedenje ta dan nedvomno bistveno obogatili. V časih, ko so bili avtobusni prevozi otrok odsvetovani in smo bili pri izvajanju izletov, ekskurzij, športnih, kulturnih dni omejeni z občinskimi mejami, so se na Pot po Minattijevih stopinjah podali tudi učenci drugih – osnovnih in srednjih šol znotraj naše občine. Odzivi so bili zelo dobri.

Sklep

Ko sem oblikovala idejo in kasneje snovala Minattijevo pot, si nisem predstavljala, da bo moje delo naletelo na tako pozitiven odmev. Predstavili so ga časopisi, mesto je obiskala nacionalna televizija, po delu poti se je sprehodila Mojca Mavec ... Čas epidemije je onemogočil obisk večje množice turistov in nenazadnje tudi šolskih skupin. Verjamem, da se bo to v časih, ki prihajajo, spremenilo. Za v prihodnje upam in verjamem, da se bo moj »izdelek« zdel koristen in uporaben tudi drugim učiteljem, mentorjem, izvajalcem vzgoje in izobraževanja širom slovenskega prostora. Predvsem pa želim, da bi njegovo vrednost prepoznali učenci – tudi tisti, ki na slovenščino ne gledajo kot na najljubši predmet, in niti poezije še manj pa Minattija ne doživljajo kot najljubšo zvrst oziroma »top ustvarjalca«.

Viri in literatura

Boldin, Aleksandra, 2016: *Začetki Konjic in prva omemba v pisnih virih: listina oglejskega patriarha Pelegrina*. Boldin Aleksandra (ur.): KONJICE: 870 let prve pisne omembe. Slovenske Konjice: Občina. 16-24.

Boldin, Aleksandra, 2016: *»Leukhup, leukhup, leukhup, leukhup woga gmajna«*. Boldin Aleksandra (ur.): KONJICE: 870 let prve pisne omembe. Slovenske Konjice: Občina. 109-115.

Esih, Tina, 2019: *Literarno-turistično-zgodovinska pot Po Minattijevih stopinjah*.

Komelj, Milček: Ivan Minatti. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Dostopno na <http://www.sazu.si/clani/ivan-minatti> (19. 7. 2019).

Lesničar – Pučko, Tanja, 2010: *Prve pesmi je objavljaj na drevesih*. Dnevnik 1. 6. 2010. Dostopno na <https://www.dnevnik.si/1042363588> (18. 7. 2019).

Mejak, Mitja, 1973: *Spremna beseda*. Ivan Minatti: Ko bom tih in dober. Ljubljana: Mladinska knjiga. 78.

Ožinger, Anton, Pajk, Ivan (ur.), 1996: *KONJIŠKO ob 850-letnici prazupnije*. Slovenske Konjice: Nadžupnijski urad.

Paternu, Boris, 1994: *Minattijeva pot skozi čas*. Ivan Minatti: Bolečina nedoživetega. Ljubljana: Mladinska knjiga. 181-189.

Zdovc, Vinko, 1994: *Legende in pripovedi na Konjiškem*. Slovenske Konjice: Zgodovinsko društvo.